

Referat fra koordineringsgruppemøte 25

Helsedirektoratets lokaler, Vitaminveien 4, Storo.
Fysisk og digital deltakelse.

13.09.2023, kl. 10.00-12.00

Til stede:Koordineringsgruppens medlemmer

Linda Granlund, Helsedirektoratet (møteleder)

Ole Berg, Helsedirektoratet (referent)

Thea Nørgaard Breili, Helsedirektoratet

Bendik Whist, Virke dagligvare

Dorthe Brudvik, COOP

Anna Maria Karlsen, NHO Mat og Drikke

Aina Marie Lien, NorgesGruppen

Ingvill Måkestad Bovim, Rema 1000

Anders Högberg, Orkla ASA

Trude Nordli, Sjømat Norge

Kirsti Wettre Brønner, TINE

Mette Bogen, A/S Nestlé Norge

Mariann Jørgensen, Norges Frukt- og Grønnsakgrossisters Forbund

Observatører/eksterne foredragsholdere

Gyrd Omholt Gjevestad, Helse- og omsorgsdepartementet

Birger Svihus, NMBU (deltok på sak 20/23)

Jorån Østerholt Dalane, Mattilsynet

Margrethe Hovda Røed, Mattilsynet

Guro Berge Smedshaug, Helsedirektoratet

Møteleder ønsket velkommen til det 25. møtet i koordineringsgruppen. Alle møtedeltakere presenterte seg og møteleder leste opp den konkurranserettslige erklæringen som gjelder for møter i medhold av intensjonsavtalen. Erklæringen ble signert av møtedeltakerne som var fysisk til stede.

NHO Service og Handel hadde en sak til eventuelt om hvilke muligheter aktørene har for å synliggjøre at de har signert tilslutning til intensjonsavtalen.

Sak 20/23 Presentasjon av referansegruppen

- a. Møteleder ønsket velkommen til medlemmet i referansegruppen som deltok i dagens møte for å presentere sitt fagområde, seg selv og hva de kan bidra med inn i Intensjonsavtalen.

Birger Svihus, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)

Professor Svihus representerer NMBU i referansegruppen for intensjonsavtalen. Han omtalte NMBU som matuniversitetet i Norge. NMBU er samlokalisert med matforskningsinstituttet Nofima og Veterinærinstituttet, og har et utstrakt samarbeid med disse institusjonene. NMBU består av syv fakulteter, blant annet fakultet for biovitenskap og fakultet for kjemi, bioteknologi og matvitenskap. Svihus har selv bakgrunn fra husdyrernæring (fjærkre), men har også fokusert på forskning på mennesker de siste snaut 20 årene. Utgangspunkt for forskningen og formidlingen hans er matproduksjon og matens påvirkning på kroppen. Svihus fikk spørsmål om begrepet ultraprosessert mat. Han mener at det er utfordringer med dagens definisjon av ultraprosessering. Begrepet er for upresist og bør ha en mer treffsikker definisjon.

Sak 21/23 Helsedirektoratets arbeid inkl. status per innsatsområde

- a. Møteleder henviste til at Helsedirektoratet har fulgt opparbeidet som beskrevet i sakspapirene. Møteleder innledet med å gi en kort orientering om endringen av den sentrale helseforvaltningen. I revidert nasjonalbudsjett 11. mai varslet Regjeringen at de setter i gang en omstilling av den sentrale helseforvaltningen. Helse- og omsorgsdepartementet har foretatt en gjennomgang av den sentrale helseforvaltningen og har vurdert behov for justeringer i dagens organisering.

Dagens helseforvaltning bygger på en tredeling av roller mellom forvaltning/myndighetsoppgaver (Helsedirektoratet), tilsynsvirksomhet (Statens legemiddelverk) og kunnskapsproduksjon (Folkehelseinstituttet). Endringene har mål om å representere en tydeliggjøring og mer konsekvent gjennomføring av denne tredelingen. I tillegg samles fagmiljøer for bedre utnyttelse av ressurser og fagkompetanse.

Målet er mer effektiv ressursbruk, bedre kvalitet i leveranser og avklarte rolle og ansvar mellom etatene. I tillegg skal endringene bidra til bedre støtte til kommunene, bedre tilrettelegging for digitalisering og styrket helseberedskap. Arbeidet med omstilling av den sentrale helseforvaltningen vil ta mye kapasitet i høst, og vil påvirke både Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet i stor grad. Endringene skal etter planen tre i kraft fra 1. januar 2024.

Det ble gitt en kort orientering om Stortingets votering av folkehelsemeldingen 2023. Det ble blant annet vedtatt at Stortinget ber regjeringen i inneværende år om å forskriftsfeste et forbud mot markedsføring av usunn mat og drikke rettet mot barn og unge under 18 år innen 01.01.24, og om å innføre 16 års aldersgrense for salg av energidrikker.

NHO Mat og Drikke stilte spørsmål om hvilket oppdrag Helsedirektoratet har fått i arbeidet med vurdering av forbud mot markedsføring av usunn mat og drikke for barn under 18 år, som ble vedtatt innført av Stortinget 2. juni. Helse- og omsorgsdepartementet har etablert en arbeidsgruppe som skal jobbe med å utrede kunnskapsgrunnlaget knyttet til arbeidet med å beskytte barn bedre overfor markedsføring av usunn mat og drikke. Helsedirektoratet, Mattilsynet, Folkehelseinstituttet, Forbrukerrådet og Barne- og familiedepartementet deltar. Deltakerne i arbeidsgruppen bidrar med sin egen kompetanse, og innenfor de respektive etaters fagansvar. Det innhentes informasjon fra andre aktører etter behov. Det er et pågående utredningsarbeid hvor det foreløpig ikke foreligger noen konkrete forslag til tiltak.

Det kom et spørsmål om omfang av markedsføring av usunn mat og drikke overfor barn og unge under 18 år skal utredes, og om det er gitt oppdrag om dette til noen. Helse- og omsorgsdepartementet har ikke pr i dag gitt oppdrag til andre enn FHI, Mattilsynet og Helsedirektoratet.

Helse- og omsorgsdepartementets utmerkelse 2023

Helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol ønsker å avholde en ny konkurranse med intensjonsavtalens utmerkelse. [Statsråd Kjerkol åpnet for nominasjon fredag 8. september](#) med frist for å nominere 15. oktober. Kriterier og jury er beholdt. [Nominasjoner sendes inn på intensjonsavtalens nettsider \(helsedirektoratet.no\)](#). Finalistene vil bli offentliggjort som del av møtet i helse- og omsorgsministerens næringslivsgruppe som er berammet til 5. desember i år. Vinnerne vil bli kåret på nyåret 2024. Helse- og omsorgsdepartementet er positive til å kåre vinnerne som del av et større arrangement, og er åpne for innspill om egnede arrangementer.

SSBs utvikling av ny kostholdsstatistikk

Sekretariatet informerte om status for arbeidet med utvikling av ny kostholdsstatistikk. Siden forrige møte i koordineringsgruppen har Datatilsynet (DT) fattet endelig vedtak om «forbud mot å behandle bongdata på grunnlag av vedtak om opplysningsplikt fattet av SSB». SSB er uenig i DTs begrunnelse for og konklusjon i vedtaket. SSB vedtok samtidig ikke å anke DTs vedtak til personvernemnda. SSB vil heller opprette en direkte dialog med DT om saken.

Videre har SSB fattet omgjøringsvedtak overfor de fire dagligvareaktørene og Nets Branch Norway der de opprinnelige vedtakene om opplysningsplikt for overføring av hhv. bongdata og transaksjonsdata er blitt opphevet. En konsekvens av dette er at klagesakene som var til behandling i Finansdepartementet også er opphevet. SSB er nå i dialog med DT om framtidig innhenting av data.

På tross av dette, jobber SSB stadig med mål om å publisere ny offisiell kostholdstatistikk så raskt som mulig. Det er p.t. ikke fastsatt en publiseringsdato. SSB arbeider nå med å strukturere data fra et utvalg dagligvarebutikker fra de fire største kjedene. Dette er data på enkeltvarenivå som SSB allerede mottar og bruker i produksjon av konsumprisindeksen (KPI). Formålet er at disse skal fungere som kilde til statistikken og erstatte bongdata. Disse dataene vil bare kunne tjene formålet om å publisere aggregerte tall for hele landet fordelt på solgte matvarer per person etter næringsinnhold og matvaregrupper. Det vil ikke være mulig å bruke disse dataene for en mer detaljert publisering eller til å utvide statistikken med dimensjoner som husholdningstyper, regionale og sosioøkonomiske bakgrunnskjennetegn, som inntekt og utdanning. Til dette formålet vurderer SSB i samråd med Helsedirektoratet andre datakilder.

Den første publiseringen av kostholdsstatistikken vil inneholde data for 2018-årgangen. Den andre publiseringen vil mest sannsynlig inneholde tilsvarende tall for perioden 2019-2022. Etter de to første publiseringene er planen at statistikken skal publiseres årlig med statistikk for det foregående året. Det kom ingen spørsmål til denne saken. Saken følges opp på neste møte i koordineringsgruppen.

b. Status og planer for innsatsområde 1: salt.

Arbeidet med reduksjon av salt ledes av Helsedirektoratet. Det er planlagt et arrangement for alle involverte aktører i innsatsområde 1: salt, hvor rapporten fra Fafo blir publisert og drøftet, og hvor det legges opp til en diskusjon om behov og forventninger om videre aktiviteter på saltområdet. I utgangspunktet var det satt av dato for seminar den 7. september, men Helsedirektoratet har besluttet å utsette arrangementet. Det er ikke satt noen ny dato.

Som dere er kjent med så skal VKM vurdere nytte og risiko ved å erstatte salt (natriumklorid) i mat og drikke med kaliumklorid. Prosjektet er utsatt i påvente av guidelines for salterstattere fra Verdens helseorganisasjon, WHO. WHO har hatt en offentlig høring av de kommende anbefalingene om salterstattere. Retningslinjen fra WHO er ennå ikke ferdigstilt og publisert, så arbeidet til VKM er fortsatt lagt i bero.

c. Status og planer for innsatsområde 2: tilsatt sukker.

NHO Mat og Drikke orienterte om status. Siden forrige møte i koordineringsgruppen den 10. mai er det avholdt fagseminar for aktørene i innsatsområdet. Dette ble gjennomført i Næringslivets hus tirsdag den 23. mai med drøyt 30 deltagere. Arrangementet var med fysisk deltagelse slik at aktørene fikk mulighet til å møtes og omgås.

Det foreligger ingen konkrete planer for å starte opp planlegging av et nytt arrangement innen innsatsområdet per nå. Arbeidet for å redusere tilsatt sukker i næringsmidler og tiltak for å redusere inntaket av tilsatt sukker i befolkningen pågår imidlertid innad i de enkelte virksomhetene i samme omfang som tidligere i avtalen.

d. **Status og planer for innsatsområde 3: mettet fett.**

NHO Mat og Drikke orienterte om status for innsatsområdet. Fagseminar for aktørene i innsatsområdet ble avholdt den 28. mars, slik det ble orientert om i forrige møte i koordineringsgruppen den 10. mai (jf. sak 12d/23). Det er siden dette møtet ikke blitt gjennomført noen ytterligere felles aktiviteter i innsatsområdet. Arbeidet for å redusere mettet fett i næringsmidler og tiltak for å redusere inntaket av mettet fett i befolkningen pågår imidlertid innad i de enkelte virksomhetene i samme omfang som tidligere i avtalen. Det foreligger ingen konkrete planer for å starte opp planlegging av et nytt arrangement for aktørene innen innsatsområdet per nå.

e. **Status og planer for innsatsområde 4:**

Arbeidet i innsatsområdet ledes av Norges Frukt-og Grønnsakgrossisters Forbund, Baker- og Konditorbransjens Landsforening og Sjømat Norge. Sjømat Norge presenterte status for innsatsområdet.

Det gjennomføres to konkurranser innen innsatsområdet, #MerAv – NM Sunn Mat i Kantina og #Sunn Mat i farta. Det er mål om å kåre vinnerne på et MerAv-seminar på Sørumsand Videregående Skole den 14. november. Sekretariatet for intensjonsavtalen er kontaktet ifb. med innlegg om NNR og folkehelsemeldingen. Program er under utarbeidelse og sendes ut så snart det er klart.

f. **Status og planer for innsatsområde 5: Påvirkning av forbrukeratferd.**

Helsedirektoratet presenterte status for innsatsområdet. Helsedirektoratet jobber med utviklingen i norsk kosthold 2023. Rapporten vil for første gang bli en heldigital rapport som blir UU-tilpasset (universell utforming). Det planlegges for lansering i uke 49, mer detaljer og invitasjon sendes ut så snart det er klart.

Kampanje for Nøkkelhullet blir gjennomført i uke 38-41, med gjenbruk av materiell fra 2022. Mediemiक्स og målgruppe er justert ut ifra fjorårets resultater som viste at kampanjemateriellet traff spesielt godt i de yngre aldersgruppene. Målgruppen er nå satt fra 20-55 år. Mediemiक्सen består av online video, Meta, Snapchat og digitale skjermer utendørs (DOOH). For DOOH er det kjøpt skjermer i tilknytning til butikk, og tidsstyrte visninger mellom klokken 15-20.

Den danske Fødevarestyrelsen har oversatt det norske kampanjemateriellet og vil kjøre den samme nøkkelhullkampanjen i Danmark på omtrent samme tid.

Helsedirektoratet fortsetter always-on løpet med Lev siste halvår av 2023. Kampanjen er live fra september og ut november og inkluderer alle levevaneområdene, herunder kosthold. Helsedirektoratet har etablert et samarbeid med Schibsted og VGTV om en nettserie som vil ha fokus på "Lev i det virkelige liv", hvor fokuset er på sammenheng mellom gode levevaner, fysisk og psykisk helse. Det planlegges for lansering i første kvartal 2024.

Det ble gitt tilbakemelding om at kampanjene er fine og viktige, men at man fra produsentsiden har en forventning om samarbeidet om dette innsatsområdet skal føre til økt kunnskap om påvirkning av forbrukeradferd, og ikke være begrenset til gjennomføring av kommunikasjonstiltak. Dette ble også tatt opp av NHO Mat og Drikke i forrige møte i koordineringsgruppen, jf. referat sak 12/23 f. Det ble også gitt tilbakemelding om at Lev-kampanjen er god, og at det handler mye om de små glimtene med gode råd som man kan få inn i hverdagen. Det kom et forslag om å våge å ta inn prosesserte matvarer som eksempler i Lev.

Sak 22/23 Ekspertutvalg kosthold, status og planer for arbeidet

- a. Regjeringen har oppnevnt en ekspertgruppe som skal lage en utredning med konkrete forslag til kostnadseffektive tiltak, som vil bidra til et bedre kosthold og til å utjevne sosiale forskjeller i kostholdet i Norge. Det er publisert et [mandat for utvalget \(regjeringen.no\)](#). Leder for sekretariatet for arbeidet, seniorrådgiver Guro Berge Smedshaug fra Helsedirektoratet presenterte status og planer for arbeidet. Dette er et tiltak i folkehelsemeldingen fra Regjeringen, som ble publisert i mars.

Basert på tilgjengelige kunnskapsoppsummeringer skal ekspertgruppen lage en utredning med konkrete forslag til kostnadseffektive tiltak som vil bidra til et bedre kosthold og utjevne sosiale forskjeller i kostholdet i Norge. Ekspertgruppen bør både vurdere tiltak for å fremme sunn atferd og tiltak for å redusere usunn atferd. Dersom det finnes vitenskapelig evidens for det skal også aspekter rundt matglede og matgledes effekt på helsen omtales.

Utvalget består av følgende medlemmer:

1. Geir Sverre Braut (leder), professor, Universitet i Stavanger
2. Liv Elin Torheim, professor avdelingsdirektør, Folkehelseinstituttet
3. Steinar Krokstad, professor, NTNU
4. Sinne Smed, professor, København Universitet
5. Mathias Ekström, professor, NHH, Bergen
6. Kristin Hollung, forskningssjef, Nofima
7. Hans Olav Melberg, professor, UiO, UiT
8. Vigdis Brit Skulberg, seksjonssjef, Oslo kommune
9. Tine Sundfør, klinisk ernæringsfysiolog, Ph.D., Bærum sykehus
10. Kyrre Dybdal, president i norske kokkers landsforening, adjunkt Ole Vigs vgs.

Jf. mandatet skal utredningen inneholde samfunnsøkonomiske vurderinger. For de tiltakene ekspertgruppen vurderer som de mest effektive, skal ekspertgruppen foreslå hvordan disse kan gjennomføres i kostholdsarbeidet i Norge. Planlagt leveranse til Helse- og omsorgsdepartementet er før nyttår (10. desember). Helsedirektoratet anser at det er positivt at regjeringen har satt ned et slikt utvalg, det betyr at temaet kosthold og helse er et prioritert område.

Det kom spørsmål om det er kobling mellom arbeidet med markedsføring av usunn mat og drikke mot barn og unge og dette ekspertutvalgets arbeid. Det er det ikke. Det kom forslag

om å foreslå å kartlegge omfang av markedsføring av usunn mat og drikke mot barn og unge under 18 år. Det kom spørsmål om befolkningen forstår kostrådene. Dette er noe som vil bli undersøkt i arbeidet med å revidere de norske kostrådene, og er ikke del av denne ekspertgruppens oppgave. Det kom innspill om at pris nå er det viktigste for mange, andre aspekter som miljø og helse oppleves som mindre viktig når alt øker i pris.

Sak 23/23 **Prosess for revidering av nasjonale kostråd**

- a. Helsedirektoratet presenterte planer for arbeidet med å revidere de nasjonale kostrådene. De reviderte nordiske ernæringsanbefalingene (NNR2023), som ble publisert på Island i juni, vil utgjøre kunnskapsgrunnlaget for revideringen av de norske kostrådene. Kostrådene vil begrunnes med helse, klima- og miljøpåvirkning vil omtales. Revideringen består av to hovedløp, 1) revidering av næringsstoffanbefalingene og 2) revidering av de matvarebaserte kostrådene. Helsedirektoratet vil følge standard retningslinjemetodikk for å revidere kostrådene, noe som blant annet innebærer en åpen offentlig høring med 12 ukers høringsfrist våren 2024. Høringen vil omfavne formulering av kostrådene og ikke kunnskapsgrunnlaget, etter som alle kapitler i NNR2023 allerede har vært på offentlig høring. Foreløpig organisering av arbeidet og foreløpig tidslinje for arbeidet ble presentert. Det planlegges for publisering av reviderte kostråd i august/september 2024.

Det er mulig å [følge status for arbeidet med revisjon av de norske kostrådene \(helsedirektoratet.no\)](#). Sak følges opp i neste møte.

Sak 24/23 **Dato og saker for neste møte i koordineringsgruppen, og forslag til møtedatoer i 2024**

- a. Neste møte er 22 november 2023 kl. 10-12. Forslag til saker til neste møte ble presentert:
 - Helsedirektoratets arbeid inkl. status per innsatsområde
 - Status for arbeidet med revidering av de norske kostrådene
 - SSBs utvikling av ny kostholdsstatistikk
 - Rapport til næringslivsgruppen
 - Eventuelt

Det kom forslag til nye saker i møtet i november. Disse legges til sakslisten:

- Status i arbeidet med markedsføring av usunn mat og drikke mot barn og unge under 18 år
- Orientering om status i arbeidet til ekspertutvalg kosthold
- Se på mulighet for å etablere en logo for aktører som er med i intensjonsavtalen for et sunnere kosthold

Forslag til møtedatoer for koordineringsgruppen i 2024

- Onsdag 14. februar kl. 10-12
- Onsdag 8. mai kl. 10-12
- Onsdag 30. oktober kl. 10-13

Det kom ingen innsigelser på forslag til møtedatoer for 2024.

Sak 25/23 Eventuelt

- a. Det kom en sak til eventuelt. NHO Service og Handel hadde en sak til eventuelt om hvilke muligheter aktørene har for å synliggjøre at de har signert tilslutning til intensjonsavtalen. Aktører som har signert tilslutning til intensjonsavtalen ønsker å kunne vise dette, de er stolte av det. I Saltpartnerskapet ble det utformet en logo som kunne brukes i bedriftsintern markedsføring, i foredrag, på stands/messer og hjemmesider, men ikke direkte på emballasje eller produkt.

Et merke eller en felles setning om intensjonsavtalen vil kunne bidra til å styrke kjennskap til intensjonsavtalen og til arbeidet som legges ned, både blant interessenter og i bransjen.

Det var enighet om at et merke/logo alternativt en formulering som markerer at en aktør har sluttet seg til intensjonsavtalen kan være et positivt tiltak. Helse- og omsorgsdepartementet tar med seg forslaget og ser på det internt. Helsedirektoratet kan se litt på hva som ble bestemt ift. bruk av logoen for Saltpartnerskapet. Sak settes opp som egen sak i neste møte i koordineringsgruppen, hvor helsemyndighetene kan innlede med mulighetsrommet for å etablere et slikt merke.